

גחליליות

אירנה גורדון

החד-פעמי, הפעוט, הרגעי, ועם זאת יקר הערך לאין שיעור, נמצא בלב סדרת הציורים החדשה של גיא ל. לוי, **גחליליות**, הבוחנת את הישרדות האור מתוך מצולות שדות צבע כחולים, רב-שכבתיים, ישירים ומסתוריים כאחת. המיציב הפנורמי, המורכב מציורים גדולי ממדים, מצביע על המתח שבין חושך לאור לא כקונפליקט בינארי, אלא כרצף של השתהות, התגלות והיעלמות. הפילוסוף ז'ורז' דידי-הוברמן מעלה את הבהובי הגחליליות – אותם מיני חיפושיות ליליות, ההולכים ונכחדים, המייצרים הבזקי אור כדי למשוך את בני זוגם להזדווגות – כמטאפורה למופע של הקיום האחר, הייחודי, זה שמצליח לא להיעלם בתוך האור המלא, המאחד, השוטף את הכול. באמצעות עבודה בחומר, המורכבת מהנחות צבע, מחרטות ומגרעות, עולים הבלחים זעירים, חמקמקים, מרקדים. מתוך מעמקים מופשטים בורא לוי ניצוצות של כוחות נגד.

אלומות האור המחוללות בציורים, שכמו נולדות מתוך החומר עצמו, הן הגחליליות, כדימיו וכפעולה: מופעים המבקיעים מבעד לצבע – דקירה קטנה של גוון בהיר בתוך ים של כחול; רגעים של התגלות – היסוס, הבהוב, נשימה – המאפשרים לצופה לא רק לראות את השדה, אלא להרגיש את הפעולה הפנימית, המולידה אותו. הן מייצרות מרחב, שבו אפשר לשהות בתוך אי-ודאות ולחוש את המתח שבין פחד לגילוי. כחלק מתהליך העבודה, לוי מכין את הצבעים בעצמו מתערובת של שעווה, פיגמנטים ושמן. החומר המתקבל מאפשר לו לא רק להוסיף שכבות, אלא גם להסיר, לגרד, לחרוץ ולפתוח את הציור מבפנים.

בגופי עבודה קודמים הציג לוי סצנות פיגורטיביות בעלות אופי סיפורי, היסטורי-מיתולוגי, ובהן דמויות, אולי הרואיות, הנתונות במצבים דרמטיים של מאבק, איום ואלימות, ומופיעות, על פי רוב, כצלליות הנעות בתוך קומפוזיציות אפלות של כחול כנגד מרחבים של אדומים-כתומים-צהובים – מופעי אש, המאירים את ההתרחשויות והופכים אותן לסצנות של

בריאה או של כאוס. הכחול מהווה עבורו מרחב טעון של עומק, חלימה, השהייה ודריכות; צבע, הנושא את עקבות הפעולה ואת המתח, הנצבר לאורך תהליך העבודה והופך לחלק בלתי נפרד מן האופן שבו הסצנות מתקיימות בציר. הכחול מייצר יחסי אדם-טבע ברוח הנשגב הרומנטי: כאב, אימה או פחד משולבים בעונג רוחני לנוכח עוצמת הטבע, הנובע מהיכולת האנושית לתפוס את האינסופי למרות המגבלות הפיזיות.

בציורים נוספים מציב לוי בתוך קומפוזיציות כחולות, כמו-רומנטיות, ברוח הנשגב, מבנים א-פונקציונליים, קישוטיים, בשלל סגנונות תרבותיים, המכונים follies (שיגיונות), ואפיינו את אדריכלות הנוף האירופית של המאה ה-18. מבנים אלה היו ועודם אמצעי ליצירת גנים כעין תמונות אידיליות, כהתגלמות של סדר ותבונה. אצל לוי, דימויי ה-"follies" ניצבים כרוחות הרפאים של התרבות, מאותתים על שבריריותה.

לוי: "בציורים הנוכחיים אני חוזר אל השדה, שבו הלך הילד לאיבוד – שדה שאיננו נוף מוכר, אלא מרחב פנימי, אדמה של זיכרון. השדות בתערוכה נוצרים מתוך שכבות כהות וצפופות, כמעט אטומות, המכילות את המתח שבין אובדן להתמצאות. זוהי חשיכה שאינה ריקה; היא דחוסה, רועדת, מלאה בתנועה פנימית, המחפשת פתח. המרקמים הנוצרים מזכירים מחילות, עלים, עשב, מים – רשתות של קווים, המדמות את חוסר הנחת, את נשימת השדה ואת הדרך שבה חושך נע מאופק לאופק.

העבודות נולדו מתוך חוויה שעברתי לאחרונה: הליכה בסנטרל פארק בחשכה מוחלטת; רגע שבו העולם כולו הפך לצבע אחד, כחול-שחור עמוק, ללא אופק וללא כיוון. בתוך החושך העבה הזה הופיעו לפתע נקודות זוהר – גחליליות, רכות ועקשניות כאחת. הן לא האירו לי את הדרך, אלא אישרו, שהחיים ממשיכים לרטוט, גם כשהכול קופא. הן היו עדות לקיום – לאו דווקא תקווה ברורה, אלא קריאה דקה, המגיעה מתוך מרחק. באותו רגע הבנתי שאני חוזר, מבלי שהתכוונתי, אל השדה הראשון, אל הילד האובד. הציורים הפכו למרחב, שבו שני הזמנים – הילדות והעכשיו – משוחחים זה עם זה באמצעות אור, המתעקש להופיע. הפעולה הפיזית הזו – של חשיפה והסתרה, של בנייה דרך פירוק – מהדהדת את פעולת החיפוש:

כשאני מסיר שכבה, אני כמו מתקרב עוד צעד אל הילד שאבד, וכשאני מוסיף שכבה, אני בונה מרחק בטוח, המאפשר התבוננות".

בספרו **הישרדות הגחליליות** כותב דידי-הוברמן על אור הגחליליות כדימוי חלקי של העתיד: אותו רגע, אותו "פרק הזמן הדרוש לגחלילית כדי להאיר את בני מינה – כדי לקרוא להם – לפני שהחשכה תשוב ותשתלט".¹ זהו דימוי שאיננו אופק או הבטחה של אור גדול, משיחי, אלא הבהוב של כוח נגדי. אצל לוי, הכותרת **גחליליות** מצביעה על תפיסת האור כמתקיים בתוך החושך וביחס אליו. הפרויקט כולו מבקש להציע חוויה של התבוננות איטית, שבה הצופה מוזמן לשהות, להסתגל לחשכה ולזהות את רגעי האור הקטנים, המופיעים בה. זהו חיפוש מתמשך אחר אור בתוך חומר צפוף, אחר זיכרון הנמצא בשולי התודעה, אחר "הילד שהלך לאיבוד והותיר מאחוריו שדה שלם, הממשיך לצמוח", כדברי האמן.

¹ ז'ורז' דידי-הוברמן, **הישרדות הגחליליות**, תרגום: מיכל ספיר (תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2014), עמ' 74.